

Türkiye'de 1990'lı yıllarda sivillere yönelik faili meçhul cinayetler ve zorla kaybetmeler sistematik bir devlet politikası olarak uygulandı. Bu politika ile yüzleşme olasılığı sunan az sayıda dava ise bugün teker teker kapatılıyor. Kısa süre öncesine kadar haklarında güçlü iddianameler hazırlanan ve ağır hapis cezaları talep edilen komutanların bugün teker teker aklandığını görüyoruz. Bu durum karşısında, adalet arayışındaki aileler ve insan hakları savunucuları olarak şu haklı soruyu soruyoruz:

#PekiFailKim?

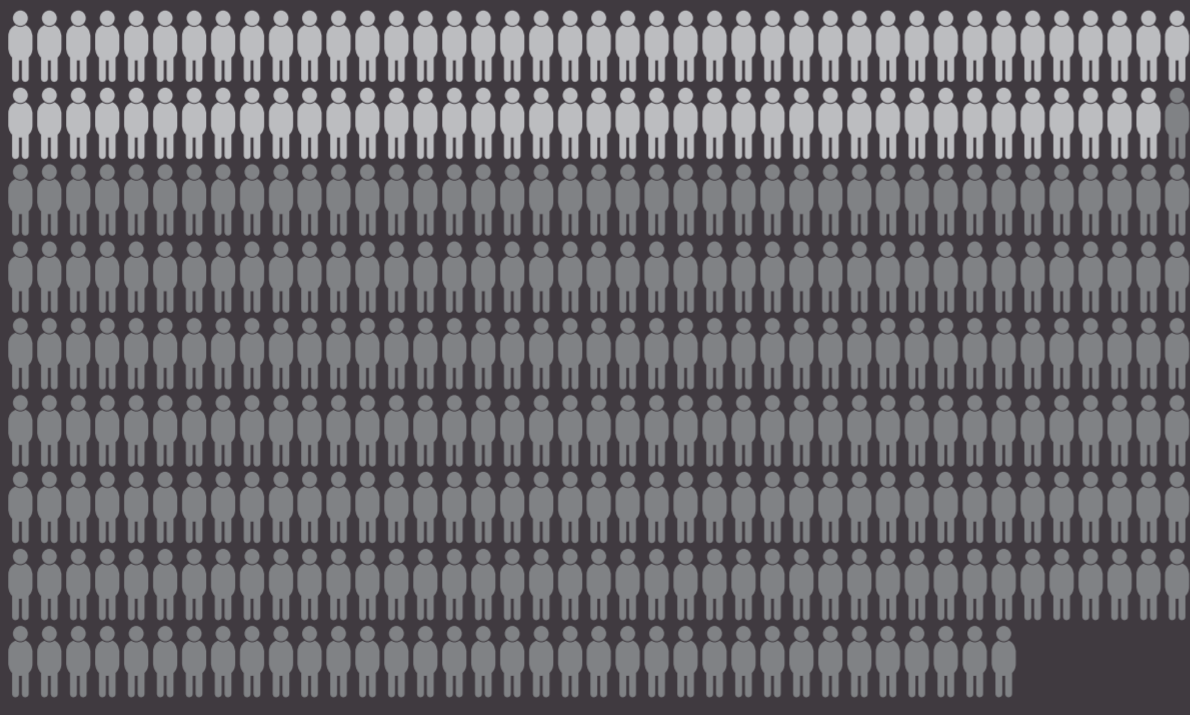
#failibelli

YIL	TEMİZÖZ VE DİĞERLERİ DAVASI	MUSA ANTER + AYTEN ÖZTÜRK + JİTEM ANA DAVASI	ANKARA JİTEM DAVASI	NEZİR TEKÇİ DAVASI	MUSA ÇİTİL DAVASI	METE SAYAR (GÖRÜMLÜ) DAVASI	LİCE DAVASI	NAİM KURT DAVASI	VARTİNİS DAVASI	YAVUZ ERTÜRK (KULP) DAVASI	KIZILTEPE JİTEM DAVASI	DARGEÇİT JİTEM DAVASI	
1990	1993 yılında Cizre İlçe Jandarma Komutanı olan Cemal Temizöz tarafından kurulan köy korucusu ve jandarma mensuplarından oluşan sivil bir sorğu/infaz timi 21 kişiyi terörle mücadele adı altında işkenceyle sorguladı, zorla kaybetti ya da öldürdü.	JİTEM isimli örgüt çatısı altında devlet destekli cinayet, kundaklama ve bombalama eylemi gerçekleştirildiği iddiasıyla dava açıldı. Dava daha sonra Gazeteci yazar Musa Anter'in Eylül 1992'de Diyarbakır'da vurularak öldürülmesiyle ilgili davayla birleştirildi. Birleştirilen davalar arasında son olarak Ayten Öztürk'ün 1994'te Derim'de kaçırılıp işkenceyle öldürülmesiyle ilgili dava eklendi.	1993-1996 yıllarında Ankara'da Altındağ Nüfus Müdürü Abdulmecit Baskın'ın da bulunduğu 19 kişi zorla kaybedildi veya hukuk dışı infaz edildi.	Nisan 1995'te koyunlarına bakmak için bir köyden diğer bir köye gitmekte olan 24 yaşındaki çoban Nezir Tekçi, Hakkari'nin Yüksekova İlçesi Yukarı Ölçek Mezra-sında konakladığı sırada köye gelen askerler tarafından gözaltına alındı. Bu tarihten sonra bir daha kendisinden haber alınmadı.	1992-1994 yıllarında Mardin'in Derik İlçesinde bazıları yol çarpması, bazıları köy baskınları sırasında 13 kişi zorla kaybedildi ya da hukuk dışı infaz edildi.	1993 yılında Şirnak'ın Görümlü köyü yakınlarında çıkan çatışmanın ardından askeri operasyonlar düzenlendi. Köye gelen askerler bütün köylüleri köy meydanında topladı ve köydeki bazı evleri askeri araca bindirerek Görümlü Taburunda gözaltına aldı. 6 kişiden bir daha haber alınmadı.	1993 yılında Şirnak'ın Görümlü köyü yakınlarında çıkan çatışmanın ardından askeri operasyonlar düzenlendi. Köye gelen askerler bütün köylüleri köy meydanında topladı ve köydeki bazı evleri askeri araca bindirerek Görümlü Taburunda gözaltına aldı. 6 kişiden bir daha haber alınmadı.	1993 yılında Diyarbakır'ın Lice İlçesinde Jandarma Alay Komutanı emekli Albay Esref Hatipoğlu'nun yönettiği askeri operasyon sonucu Jandarma Bölge Komutanı Tuğgenaral Bahtiyar Aydın, Jandarma Bölge Komutanı Üzüm Bayar ile 14 vatandaş yaşamını yitirdi; birçok iş yeri ve konut zarar gördü; yüzlerce kişi göçe zorlandı.	1993 yılında Diyarbakır'ın Lice İlçesinde Jandarma Alay Komutanı emekli Albay Esref Hatipoğlu'nun yönettiği askeri operasyon sonucu Jandarma Bölge Komutanı Tuğgenaral Bahtiyar Aydın, Jandarma Bölge Komutanı Üzüm Bayar ile 14 vatandaş yaşamını yitirdi; birçok iş yeri ve konut zarar gördü; yüzlerce kişi göçe zorlandı.	Ekim 1993'te tarihinde Muş'a bağlı Vartinis Beldesinde 7'yi çocuk 9 kişinin bulunduğu ev bölge güvenlik güçleri tarafından ateşe verildi. Yangına müdahale etmek isteyenler askerlerce engellenirken, evden yalnızca bir kişi kurtulabildi.	Ekim 1993'te tarihlerinde Diyarbakır'ın Kulpa İlçesine bağlı Alaca köyü ve Muş'a bağlı Kayalısı köyü civarında General Yavuz Ertürk komutasındaki Bolu Tugayı tarafından yürütülen askeri operasyonlarda gözaltına alınan 11 kişiden bir daha haber alınmadı.	1992-1996 yıllarında Mardin'in Kızıltepe İlçesinde 22 kişi hukuk dışı infaz edildi veya zorla kaybedildi.	1995-1996 yıllarında iki öğretmen ve Amara köyü baş korucusunun oğlunun PKK tarafından kaçırtılması ve ertesi gün sabah cenazelerinin bulunması üzerine Mardin Dargeçit'te gözaltılar başlandı. Operasyon kapsamında 29 Ekim 1995 ile 8 Mart 1996 tarihleri arasında bir uzman çavuş, üçü çocuk sakız kişi zorla kaybedildi.
1996	Susurluk kazası gerçekleşti												
2002			2002 AIHM mahkumiyet							2001 AIHM mahkumiyet			
2003	2003 AIHM mahkumiyet		2004 AIHM mahkumiyet				2004 AIHM mahkumiyet					2004 AIHM mahkumiyet	
2005		2005 AIHM mahkumiyet											
2006			2006 AIHM mahkumiyet										
2007		2007 AIHM mahkumiyet											
2008													
2009	2009 İddianame düzenlendi.	2010 İddianame düzenlendi. (JİTEM ana davası)	2011 İddianame düzenlendi.	2011 İddianame düzenlendi.	2011 Dava Hakkari'den Eskişehir'e nakledildi.	2012 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.			
2013		2013 İddianame düzenlendi. (Musa Anter davası)	2013 (Mehmet Ağar'ın da bulunduğu) İddianame düzenlendi.	2013 AIHM mahkumiyet	2013 Dava Mardin'den Çorum'a nakledildi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 Dava Şirnak'tan Ankara'ya nakledildi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 Dava Muş'tan Kırıkkale'ye nakledildi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	
2014	2014 Dava Şirnak'tan Eskişehir'e nakledildi.				2014 Sanik delil yetersizliğinden beraat etti.	2014 AIHM mahkumiyet	2014 Dava Van'dan Muş'a nakledildi.	2014 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.	2014 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.	2014 Dava Diyarbakır'dan Ankara'ya nakledildi.	2014 İddianame düzenlendi.	2014 1. İddianame düzenlendi.	
2015	5 KASIM 2015 Sanıkların bir kısım suçlardan beraatine, bir kısım suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.			2015 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.							2014 Dava Mardin'den Ankara'ya nakledildi.	2015 2. İddianame düzenlendi.	
2016									2016 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.			2015 Dava Midyat'tan Adıyaman'a nakledildi.	
2018							2018 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.			2018 Sanıkların bir kısım suçlardan beraatine, bir kısım suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.			
2019		2019 İddianame düzenlendi. (Ayten Öztürk davası)									2019 Sanıkların bir kısım suçlardan beraatine, bir kısım suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.		
		DAVA DEVAM EDİYOR	DAVA DEVAM EDİYOR									DAVA DEVAM EDİYOR	

ZORLA KAYBETMELER VE YARGI

363

1990'larda OHAL bölgesinde yaygın ve sistematik bir şekilde zorla kaybetmeler ve hukuk dışı infazlar gerçekleştirildi. Hafıza Merkezi zorla kaybedilen 363 kişiyle ilgili yürütülen hukuki süreçlere ilişkin veriye ulaştı.

81

kaybedilen kişiyle ilgili bugüne dek toplam 15 dava açıldı.

282

kaybedilen kişiyle ilgili açılan soruşturmalar ise sürencemede bırakıldı ve kovuşturma aşamasına taşınmadı.

AIHM SÜRECİ

73 başvurudan 7'si dostane çözümle sonuçlanırken, 12'si kabul edilmez bulundu. Kalan 54 başvuruda Türkiye'nin başta yaşam hakkı olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğine karar verildi.

İDDIANAME HAZIRLANMASI NE ANLAMA GELİYOR?

Savcı, bir suçun işlendiği izlenimini veren bir durum öğrenir öğrenmez soruşturma açmak zorundadır. Suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturan delillerin bulunduğu hallerde ise iddianame hazırlanır ve dava açılması için mahkemeye gönderir.

İşte tam da yeterli delil bulunduğundan hareketle savcılıklar, 2009-2014 yılları arasında kaybedilen 78 kişiyle ilgili 12 dava açtı. Bu davalar yalnızca kaybedilen değil, aynı zamanda hukuk dışı infaz edilen kişilerle de ilgiliydi.

YARGILAMAYI GEÇİŞTİRMEK İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER

2009-2014 yılları arasında zorla kaybetmelerle ilgili açılan 12 davadan 8'i "güvenlik gerekçesiyle" suçların işlendiği yerlerden başka şehirlere nakledildi. Hukuk dışı infazlarla ilgili açılan 2 dava da aynı şekilde nakledildi.

Suçlamaların ağırlığına rağmen, yalnızca bir davada (Temizöz ve diğerleri) yargılanan sanıkların bazıları bir süreliğine tutuklu kaldı. Diğer tüm davalarda sanıklar tutuksuz yargılandı.

Yalnızca görev suçlarında söz konusu olmasına rağmen, mahkemeler 2 davada sanıkların yargılanması için o dönemki Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na başvurarak izin istedi. İzin alınmasına gerek olmadığına karar verildi.

Mahkeme heyeti üyeleri kurulmadı, dava dosyalarına hakim olmalarına imkan verilmeyecek bir sıklıkta sürekli değiştirildi.

Davalar arasında bağlantı kurulmadı, kaybetmeler ve infazlar münferit vakalarımız gibi değerlendirildi.

BERAAT KARARLARI: DELİLLER YETERSİZ MİDİ?

Zorla kaybetmelerle ilgili hazırlanan iddianameler mahkemelerde kabul edildi. Bu da yargı kurumunun bu suçlarla ilgili yeterli delillerin mevcut olduğunu kabul ettiği anlamına geliyor. Bu iddianameler, bu suçların faili olarak gösterdiği JİTEM'in teşkilat yapısı ve suçların nasıl işlendiğine dair son derece detaylı betimlemeler içeriyordu. Dolayısıyla hayır, deliller yetersiz değildi. Buna karşın 2009-2014 yılları arasında açılan 12 davadan 9'unda ya sanıkların beraatine ya da davanın zaman aşımından dolayı düşmesine karar verildi. 3 dava halen devam ediyor. 1 davada verilen beraat kararını Yargıtay onadı. Diğer kararlar kesinleşmemiş olup halen Yargıtay tarafından inceleniyor.